

ONDERWIJSVORMEN EN WERKLOOSHEID

Dockx J. & De Fraine B.

ONDERWIJSVORMEN EN WERKLOOSHEID

Dockx J.& De Fraine B.

Promotor: B. De Fraine

Research paper SONO/2018.OL1.1/09

Gent, januari 2018

Het Steunpunt Onderwijsonderzoek is een samenwerkingsverband van UGent, KU Leuven, VUB, UA en ArteveldeHogeschool.

Gelieve naar deze publicatie te verwijzen als volgt:

Dockx, J. & De Fraine, B. (2018). *Onderwijsvormen en werkloosheid*. Steunpunt Onderwijsonderzoek, Gent.

Voor meer informatie over deze publicatie

jonas.dockx@kuleuven.be; info@lisoproject.be

Deze publicatie kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, Ministerie voor Onderwijs en Vorming.

In deze publicatie wordt de mening van de auteur weergegeven en niet die van de Vlaamse overheid. De Vlaamse overheid is niet aansprakelijk voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de opgenomen gegevens.

© 2018 STEUNPUNT ONDERWIJSONDERZOEK

p.a. Coördinatie Steunpunt Onderwijsonderzoek
UGent - Vakgroep Onderwijskunde
Henri Dunantlaan 2, BE 9000 Gent

Deze publicatie is ook beschikbaar via www.steunpuntsono.be en www.lisoproject.be

Beleidssamenvatting

In het Vlaamse secundair onderwijs zijn er vier onderwijsvormen: het algemeen secundair onderwijs (aso), het technisch secundair onderwijs (tso), het beroepssecundair onderwijs (bso) en het kunstsecundair onderwijs (kso). Binnen het aso wordt daarbij vaak een onderscheid gemaakt tussen klassieke talen en moderne studierichtingen. Deze onderwijsvormen worden pas formeel ingericht vanaf de tweede graad van het secundair onderwijs, maar in de praktijk spreken leerlingen, ouders en scholen al in termen van onderwijsvormen in de eerste graad. In heel wat scholen zijn de onderwijsvormen reeds te herkennen in het onderwijsaanbod van de eerste graad. In het tweede leerjaar van de eerste graad worden namelijk basisopties ingericht die aansluiten op deze onderwijsvormen. De meeste scholen gebruiken hun pedagogische vrijheid voor het invullen van lessen in het eerste leerjaar ook als voorbereiding op de onderwijsvormen in de bovenbouw. In de eerste graad bereiden het eerste leerjaar B en het beroepsvoorbereidend leerjaar voor op het bso.

Bij beleidsmakers is er discussie over mogelijke effecten van deze onderwijsvormen op de ontwikkeling van vaardigheden voor het functioneren op de arbeidsmarkt. Voorstanders argumenteren dat onderwijsvormen die aansluiten op de vaardigheden en interesses van leerlingen de ontwikkeling van gespecialiseerde vaardigheden mogelijk maakt. Tegenstanders argumenteren echter dat sociale ongelijkheid tussen leerlingen versterkt wordt doordat de vaardigheden in de hoger gepercipieerde onderwijsvormen voordeliger zijn op de arbeidsmarkt.

In wetenschappelijk onderzoek worden onderwijsvormen *tracks* genoemd. Er zijn diverse studies die onderzoeken hoe de *track* de verdere loopbaan van voormalige studenten beïnvloedt. De meeste van deze studies tonen dat een beroepsgerichte *track* volgen gemiddeld voordelig is bij de overgang naar de arbeidsmarkt. Deze leerlingen hebben meer kans op werk. Dit voordeel verdwijnt echter na verloop van tijd en sommige studies vinden dat een beroepsgerichte *track* zelfs nadelig wordt op lange termijn. Verder toont landenvergelijkend onderzoek dat de beroepsgerichte *tracks* enkel voordelig zijn bij de overgang naar de arbeidsmarkt wanneer deze een sterke geïntegreerde stage hebben.

Onderzoek naar de effecten van *tracks* op de langetermijnloopbaan van leerlingen in Vlaanderen is vereist om na te gaan of deze de ongelijkheid tussen leerlingen versterken. Als *tracks* namelijk deze ongelijkheid versterken, dan verwachten we dat *tracks* met een instroom van initieel sterker presterende leerlingen ook meer kans hebben op werk. Hiervoor moet de gemiddelde kans op werk per *track* vergeleken worden. Eventuele verschillen in kans op werk tussen *tracks* zijn dan wel mogelijk toe te schrijven aan verschillen in instroom van leerlingen. Daarom moet ook onderzocht worden of er effecten zijn van *tracks* op vergelijkbare leerlingen die in verschillende *tracks* zitten. Verder onderzoeken we of de effecten van *tracks* veranderen over de loopbaan heen.

Er zijn dus drie onderzoeksvragen:

1. Verschillen *tracks* in gemiddelde kans op werk?
2. Verschillen *tracks* in gemiddelde kans op werk voor vergelijkbare leerlingen?

3. Veranderen de verschillen tussen *tracks* in gemiddelde kans op werk (voor vergelijkbare leerlingen) over de loopbaan heen?

Voor dit onderzoek gebruiken we de gegevens van het onderzoek ‘Longitudinaal Onderzoek Secundair Onderwijs’ (LOSO). De substeekproef bestaat uit 4333 leerlingen die in september 1990 startten in het secundair onderwijs in 57 Vlaamse scholen. We onderscheiden vier groepen van studiekeuzes in het eerste jaar secundair onderwijs: (1) klassieke talen (KT), (2) moderne wetenschappen (MW), (3) technisch onderwijs (TO) en (4) beroepsvoorbereidend onderwijs (BV). Hoewel er in het eerste jaar secundair onderwijs nog geen officiële onderwijsvormen onderscheiden worden, sluit de studiekeuze in het eerste jaar SO wel sterk aan bij de onderwijsvormen die in de bovenbouw zullen volgen. In dit Engelstalige rapport wordt daarom wél gesproken over ‘tracking’ in het eerste jaar secundair onderwijs, omdat het gaat over het groeperen van leerlingen voor een volledig schooljaar voor (quasi) alle vakken.

De steekproef is verspreid over de vier ‘*tracks*’ in 1990 als volgt: 1522 leerlingen zaten in KT, 1084 leerlingen zaten in MW, 1047 leerlingen zaten in TO en 680 leerlingen zaten in BV. In onze analyses onderscheiden we leerlingen die in dezelfde *track* bleven en leerlingen die van *track* veranderden. 461 leerlingen van KT bleven in hun *track* terwijl 1061 leerlingen veranderden. 445 leerlingen van MW bleven in hun *track* terwijl 639 leerlingen veranderden. 493 leerlingen van TO bleven in hun *track* terwijl 554 leerlingen veranderden. De LOSO-scholen die kozen voor een heterogene klassamenstelling in het eerste jaar, werden geschrapt uit de steekproef van deze studie omdat er dus niet aan *tracking* wordt gedaan. Toetsen en vragenlijsten afgenomen aan de start van het secundair onderwijs (september 1990) gelden als startmeting op basis waarvan we gelijkaardige leerlingen in verschillende *tracks* vinden. Om de kans op werkloosheid te onderzoeken werd de maandelijkse kans op werkloosheid onderzocht van januari 1995 tot december 2015. Dit werd vervolgens gemodelleerd aan de hand van twee kansen: de kans om werkloos te worden wanneer men actief was (studeren of werken) en de kans om actief te worden wanneer men werkloos was.

Om vergelijkbare leerlingen in verschillende *tracks* te vinden gebruikten we *matching* methoden. Deze zijn gericht op het vinden van vergelijkbare personen in verschillende omgevingen. Leerlingen werden *gematched* op basis van schoolse prestaties, sociaaleconomische achtergrond en psychosociale variabelen die gemeten waren in september 1990. In totaal werd de vergelijkbaarheid van de leerlingen bepaald aan de hand van 14 variabelen. Er bleken (voldoende) vergelijkbare leerlingen waren tussen bepaalde *tracks*, namelijk de *tracks* die in gepercipieerde hiërarchie opeenvolgend zijn. KT wordt daarom vergeleken met het MW, MW wordt vergeleken met TO en TO wordt vergeleken met BO. De verschillen tussen *tracks* op de kans om werkloos te worden en de kans om actief te worden berekenen we tweemaal: (1) zonder het *matchen*, dus voor alle leerlingen, en (2) na het *matchen* van vergelijkbare leerlingen in verschillende *tracks*.

Voor de eerste onderzoeksvraag vinden we dat de gepercipieerde hiërarchie tussen de *tracks* zich ook uit in de kans om werkloos te worden wanneer men actief is. We stellen vast dat de voormalige leerlingen van KT de laagste kans hebben op werkloos worden. Daarna volgen de voormalige leerlingen van MW, de voormalige leerlingen van TO en de voormalige leerlingen van BO. Voor de kans om actief te worden wanneer men werkloos is wordt stellen we vast dat de voormalige leerlingen van KT de hoogste kans hebben om actief te worden. Daarna volgen de voormalige leerlingen van MW, de voormalige leerlingen van TO en de voormalige leerlingen van BO.

Voor de tweede onderzoeksvraag vinden we voor vergelijkbare leerlingen in verschillende *tracks* dat er in *tracks* met een gemiddeld sterkere leerlinginstroom significant minder kans hebben om werkloos te worden. We zien echter dat bij de vergelijking KT en MW, en bij de vergelijking MW en TO het effect klein is. Enkel voor de vergelijking TO en BV is het effect groot. Voor de kans om actief te worden wanneer men werkloos is vinden we enkel een significant positief effect voor MW in vergelijking met TO. Bij de andere vergelijkingen is er geen significant verschil.

Voor de derde onderzoeksvraag vinden we geen indicatie dat er een voordeel is voor leerlingen van het TO en BO vroeg in de loopbaan na het secundair onderwijs. Deze bevinding geldt zowel voor de *tracks* in hun geheel als wanneer we enkel naar vergelijkbare leerlingen kijken.

We onderzochten ook of starten in een hoger gepercipieerde *track* en dan veranderen naar een lager gepercipieerde *track* verschil van starten in een lager gepercipieerde *track*. De resultaten tonen dat dit geen merkbaar verschil veroorzaakt voor de kans op werkloosheid. De *track* waarin men het secundair onderwijs beëindigd, niet diegene waarin men start, is van tel.

Een sterk punt van dit onderzoek is dat door de matching-methode nagegaan kan worden hoe vergelijkbare leerlingen zouden presteren als ze in een andere *track* zouden zitten. Dit is vooral mogelijk doordat *tracking* in Vlaanderen een eigenschap heeft die niet kenmerkend is voor de meeste andere onderwijssystemen. In Vlaanderen verloopt het verdelen van leerlingen in *tracks* immers niet op basis van objectieve criteria (bijvoorbeeld een instaptoets). Hierdoor verschillen de *tracks* wel gemiddeld op het vlak van instroomniveau, maar vinden we nog steeds veel vergelijkbare leerlingen terug in verschillende *tracks*. In andere onderwijssystemen zien we dat er minder of nauwelijks vergelijkbare leerlingen zijn in verschillende *tracks*.

We concluderen dat de *track* waarin men tijdens het secundair onderwijs schoolloopt langetermijneffecten heeft op de kans op werkloosheid tijdens de loopbaan. We vinden hierbij dat hoe hoger de *track*, hoe lager de kans op werkloosheid, ook wanneer we enkel vergelijkbare leerlingen in verschillende *tracks* onderzoeken. We vinden ook geen korte termijn voordeel voor het TO of BV.